

P. III. 490

BOABE DE GRÂU

ANUL V

REVISTA DE CULTURĂ

N-ru

Tâmpla Bisericii ortodoxe Sf. Treime a Greco-valahilor din Viena

URME ROMÂNEȘTI LA ATENA

Nu că am fi avut odinioară strânse legături cu ena, nu că Voevozii noștri i-ar fi trimis danii și itoare; dar în capitala Greciei au venit de aiurea s'au adunat o mulțime de rămășițe românești. Să luăm întâiu Muzeul Etnografic. Zidit întreg Aromânii binefăcători Averof, Tușița, Sturnari, te și trei din Aminciu, vrea să illustreze în deosebi scărea neatârării grecești, care, nefiind străină irilor române, e de așteptat să cuprindă și cruri ce ne interesează de-a-dreptul. Intru și-l cercetez cu de-a-măruntul. Iacă o

stampă a reședinței Hospodarilor în București. Mai încolo persoana în șalvari, scurteică și fes, și cu niște mătânii, este Dimitrie Mavrogheni, odată spătar în Moldovalahia. O bătrână cu fata rotundă, prinsă în scufie, ținând ochii mari cășcați, e mama Ipsilanților, din neamul Văcăreștilor, adaugă lămurirea grecească. Unui bărbat oacheș, cu grijă îmbrăcat, cu neagră cravată de artist, îi se dă numele de George Voinescu; fusese cândva în slujba lui Dimitrie Ipsilanti. Portretul lui Alexandru Muruzi Voevodul, deși foarte expresiv, e cam

CUPRINSUL

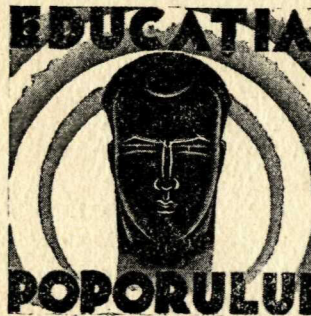
- URME ROMÂNEȘTI LA ATENA (cu 32
figuri) de *MARCU BEZA*
- URME ROMÂNEȘTI IN EPIR (cu 27
figuri). de *MARCU BEZA*
- COLECȚIA Prof. I. CANTACUZINO, Gra-
vurile, desenele și cărțile (cu 10 figuri) de *Prof. G. OPRESCU*
- MUZEUL SOCIETĂȚII TRANSILVANE
DIN SIBIU DE ȘTIINȚE NATU-
RALE (cu 16 figuri) de *ALFRED KAMNER*
din limba germană de *Emanoil Bucuța*
- SÂNGE STRICAT (IV) de *BORISAV STANCOVICI*
(cu 4 figuri de *Boris Caragea*) din sârbește de *Elena Eftimiu*
- CRONICA. *Cărți, conferințe, congrese, expoziții: România la Bruxelles; Miș-
cări de popoare; Comori străbune. Teatru, muzică, cinematograful, radio:
Filmul în cifre. Turism, sport, educație fizică: Ziua apelor.*
(Cu 5 figuri).
- Planșă colorată: *Icoana Sfântului Atanasie dela Mănăstirea Lavra, Muntele
Athos, dăruită de Vladislav Voevod.*
(După o reproducere a picturii D. Youldassi, trimisă întru acest scop de Marcu Beza
la Sfântul Munte)

Redactor: *EMANOIL BUCUȚA*

Un exemplar 25 lei

Abonamentul pe an 280 lei

REDACȚIA:
DIRECȚIA EDUCAȚIEI
POPORULUI
BUCUREȘTI, II
Str. General Berthelot, 28

EDITURA:
MONITORUL OFICIAL ȘI
IMPRIM. STATULUI
ADMINISTRAȚIA:
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI, V
Calea Șerban-Vodă, 133—135

Tâmpla Bisericii ortodoxe Sf. Treime a Greco-valahilor din Viena

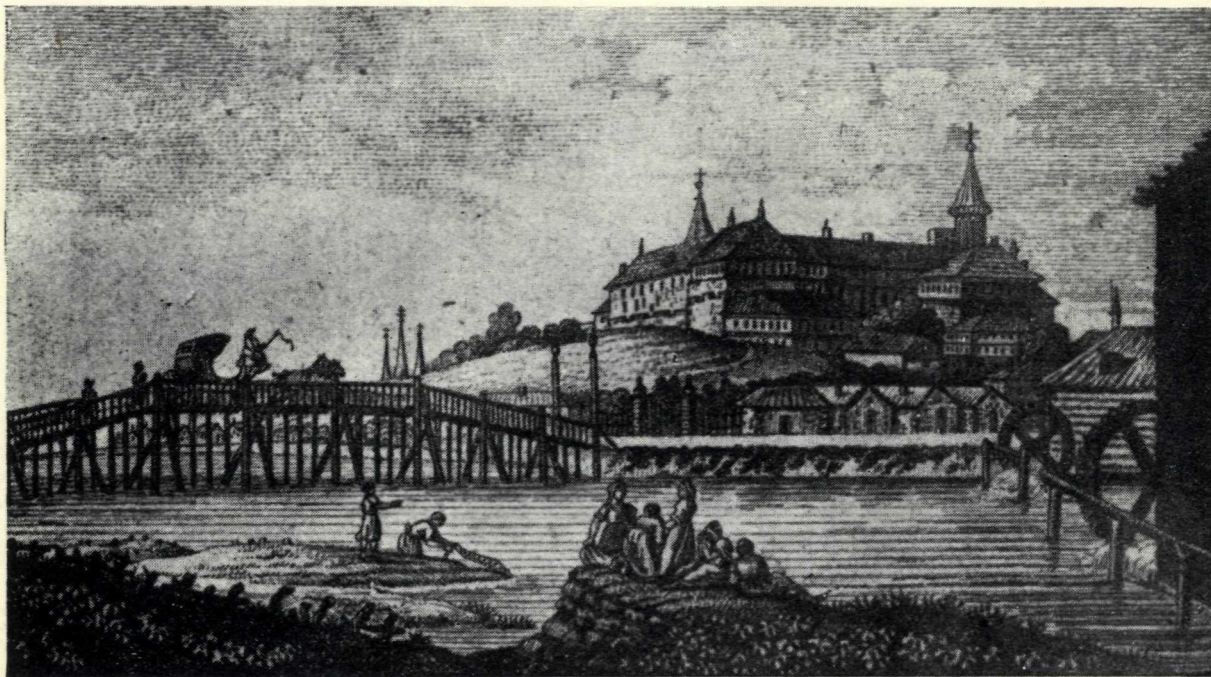
URME ROMÂNEȘTI LA ATENA

Nu că am fi avut odinioară strânse legături cu Atena, nu că Voevozii noștri i-ar fi trimis danii și ajutoare; dar în capitala Greciei au venit de aiurea și s'au adunat o mulțime de rămășițe românești.

Să luăm întâiu Muzeul Etnografic. Zidit întreg de Aromânii binefăcători Averof, Tușița, Sturnari, câte și trei din Aminciu, vrea să illustreze în deosebi mișcarea neatârării grecești, care, nefiind străină Țărilor Române, e de așteptat să cuprindă și lucruri ce ne interesează de-a-dreptul.

Intru și-l cercetez cu de-a-măruntul. Iacă o

stampă a reședinței Hospodarilor în București. Mai încolo persoana în șalvari, scurteică și fes, și cu niște mătâanii, este Dimitrie Mavrogheni, odată spătar în Moldovalahia. O bătrână cu fata rotundă, prinsă în scufie, ținând ochii mari cășcați, e mama Ipsilanților, din neamul Văcăreștilor, adaugă lămurirea grecească. Unui bărbat oacheș, cu grijă îmbrăcat, cu neagră cravată de artist, îi se dă numele de George Voinescu; fusese cândva în slujba lui Dimitrie Ipsilanti. Portretul lui Alexandru Muruzi Voevodul, deși foarte expresiv, e cam

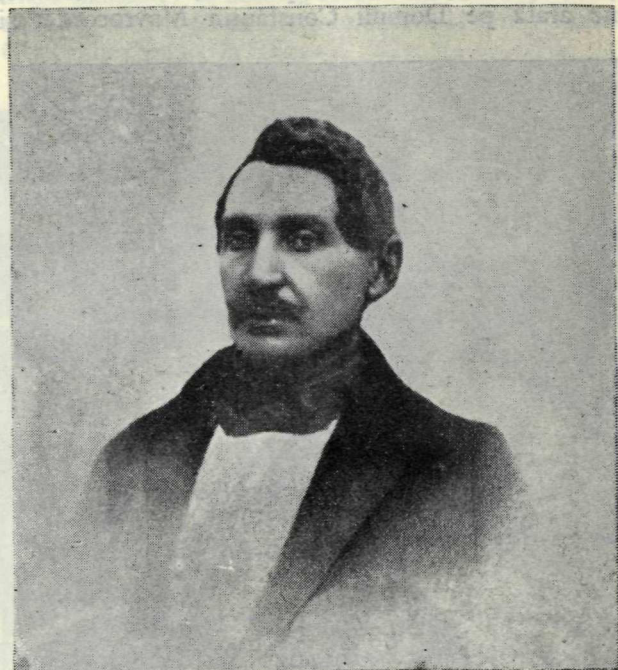
Palatul Hospodarilor din București (Mihai Vodă)

Epitaful Mariei, fiica lui Hagi Leonte din Pangalia (?)

Mama Ipsilanților din neamul Văcăreștilor

Gheorghe Voinescu, în slujba lui Dim. Ipsilanti

Voievodul Alexandru Muruzi

Domnitorul Constantin Mavrocordat

șters de vreme. Alte două portrete, așa de izbutite, ne arată pe Domnii Constantin Mavrocordat și

Mihail Vodă Șuțu

Ignatie al Ungrovlahiei

Mihail Suțu. Lângă acesta din urmă, uite și marea-i pecete! Un chip zugrăvit în ulei are în marginea dreaptă de jos însemnarea: « Ignatie al Ungrovlahiei, întemeietorul Eteriei Liceului grec în București, la 1811 ». Pe un vechiu epitaf, brodat în aur, fără dată, cetesc că s'a lucrat cu cheltuiala Mariei, fiica lui Hagi Leonte din Pangalia (?),

Dimitrie Mavrogheni, Spătar în Moldovalahia

România. O pânză de mătase ne înfățișează tâmpla bisericii ortodoxe a Sfintei Treimi din Viena. Dedesupt, în slove capitale și în trei limbi, ni se spun următoarele: ¹⁾

Prea sfânta Treime și în trei ipostasuri unime, scapă de patimi, pericolii și de inverinuri ²⁾ pre

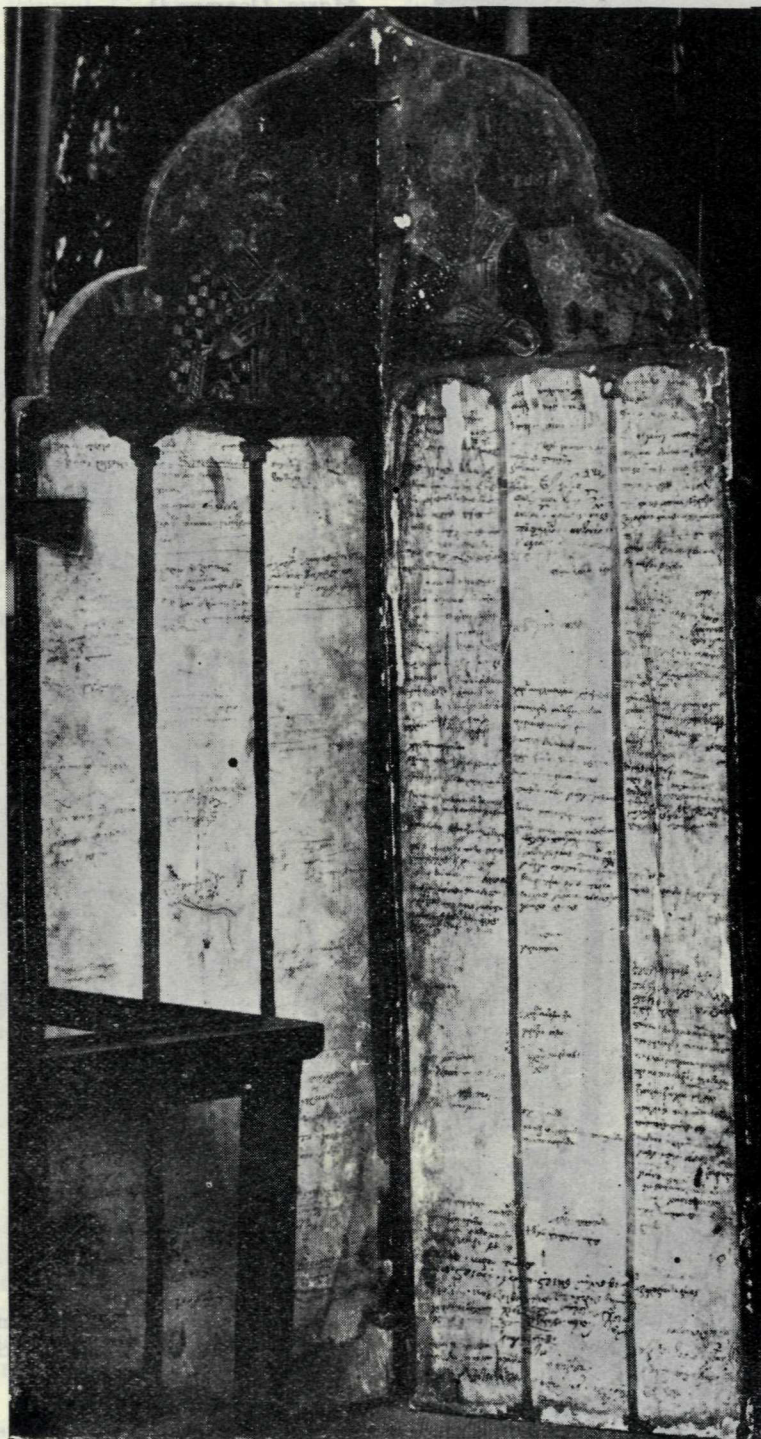
¹⁾ Dau inscripția românească.

²⁾ *Invirin, invirinare*, în dialectul aromân = *inristare*.

toți cei ce laudă pre tine cu credință și pre cei ce cu evlavie onorescu sântul templul a teu, pre care frățimea drept credincioșilor Greco-Romani din Viena intru mărirea ata au ridicat.

litere mărunte, că această icoană s'a făcut cu chel-tuiala și întru pomenirea « nobilului domn Simu Gheorghe Sina » la 1822.

Intârziiu mai mult dinaintea unui triptih adus

O față a triptihului din Macedonia, 1691, cu icoanele Sf. Spiridon și Sf. Vasile

Cuvintele « Greco-Romani » sunt redade în gre-cește *Γραικο-Βλάχων*. O altă însemnare adaugă în

din Macedonia. Dela care mănăstire anume, nu se știe. Pe întâia față a triptihului, sub icoana

sfântului Spiridon, se poate desluși anul 1691. Tot pe aceeași față, însă în a doua coloană, cetesc printre numele pomenite: *Nicolae Domnul Valahiei, Constantin Voevoda, Ilea Doamna, Șerban Voevod, Maria Doamna* ¹⁾.

Litera inițială a unei pagini din *Evanghelia Marelui Vornic Grigore Crăciun*, 1599

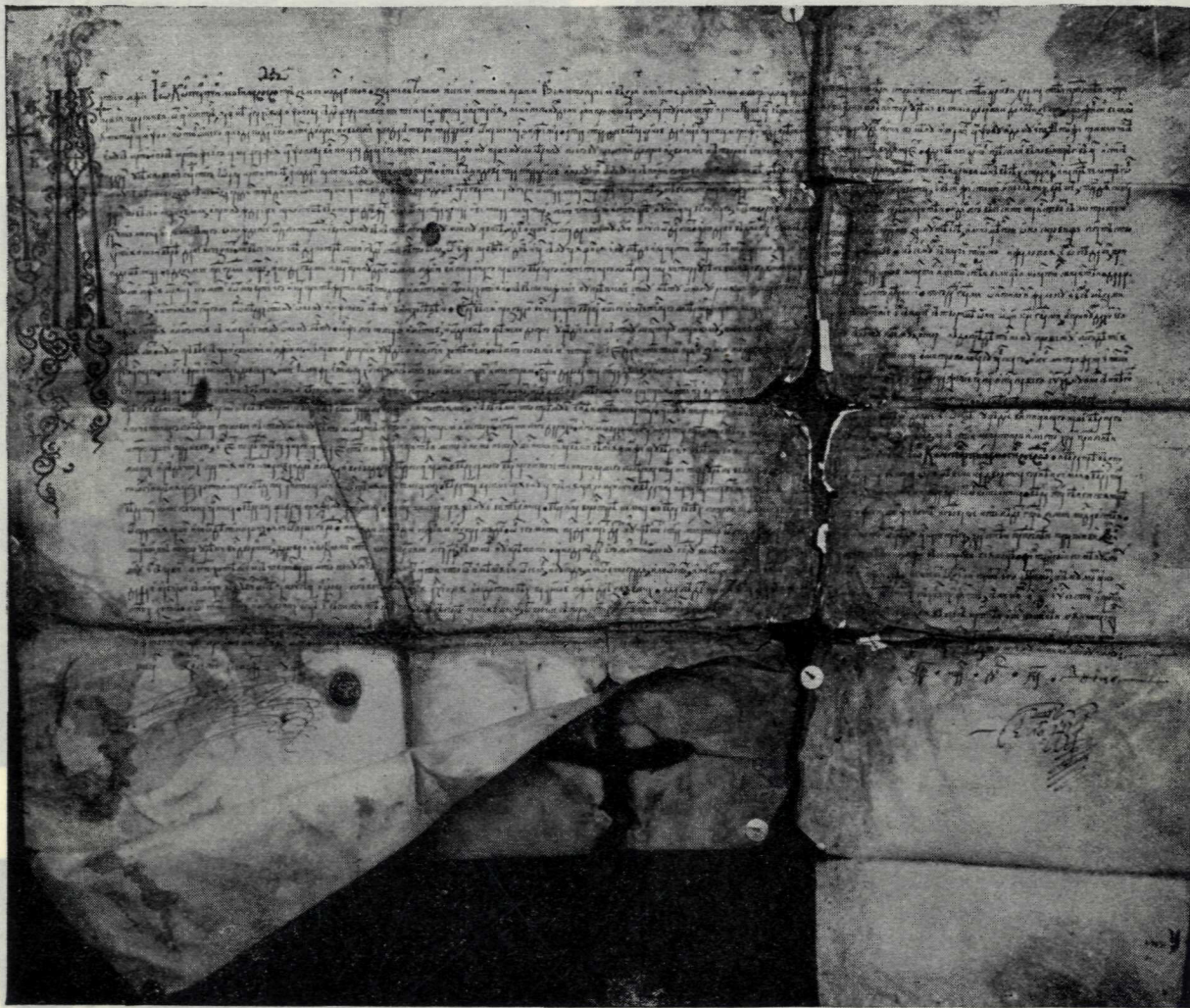
¹⁾ νηκολα τῆς βλαχίας του αὐθεντος
 κονσταντίνου βοηβόνδα
 ἡλαιο ντόμνας
 σερμπάνω βοηβόνδα
 μαρίας ντόμνας.

Altă față a triptihului din Macedonia, 1691

O seamă de hrisoave, privitoare la Mănăstirea Sinai, pe cari le-am căutat acolo în zadar, le găsec acum în biblioteca Muzeului Etnografic ¹⁾. Întâi hrisovul daniei bisericii Sfintei Paraschive din Iași la 1610 de către Domnul Constantin Moghila. Al doilea hrisov, datat 1667, este al lui Radul Leon Voevod. Urmează hrisovul, prin care Nicolae

argint sculptate ce închid pecețile amândoror hrisoavelor.

Mai există în Biblioteca Muzeului Etnografic un număr de șeizeci și două de acte relative la ceea ce fusese odată Mănăstirea Sărindari, cu începere din 1529, când avem un hrisov al Voevodului Radu dela Afumați; un alt hrisov e dat de către Ale-

Hrisovul lui Constantin Moghila din 1690

Mavrocordat donează Mănăstirii Sinai la 1724, Mărginenii. Tot la Mărginenii se referă și hrisovul din 1751 al lui Constantin Racoviță. Aceste două din urmă sunt și cele mai frumoase hrisoave din câte am văzut. Chenărite, în pergament, având întâiul mărimea de 1,36/0,46, celălalt de 1,85/0,50, poartă la început și la urmă strălucite podoabe de zugrăveli; nu mai puțin îngrijite sunt și tecile de

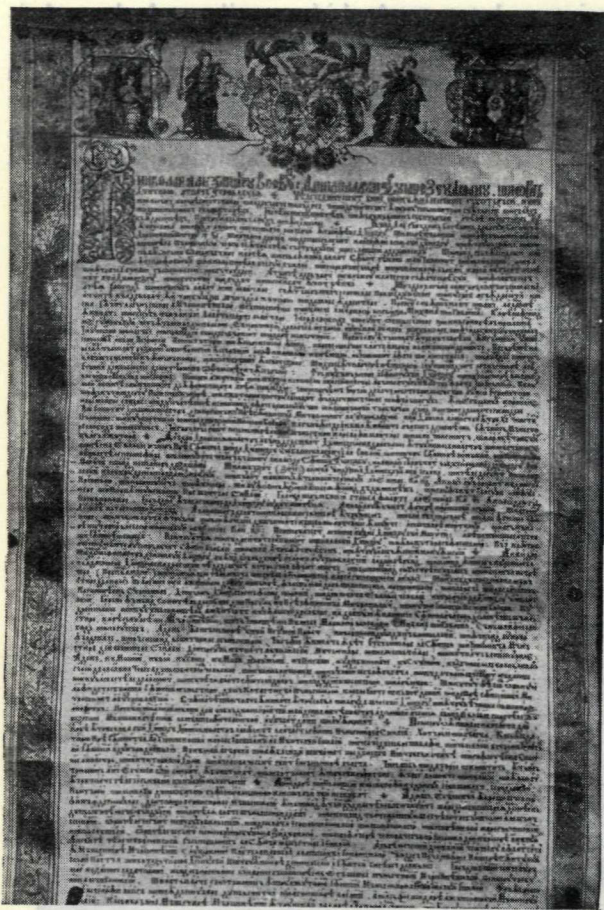
xandru al Valahiei la 1627; al treilea hrisov poartă numele lui Leon Tomșa și data de 1631; și astfel mai departe, documentele asupra Mănăstirii Sărindari mergând până la anul 1831.

Trecem acum la Biblioteca Națională. Pe întâia pagină a unui volum grecesc în pergament găsec între altele însemnarea:

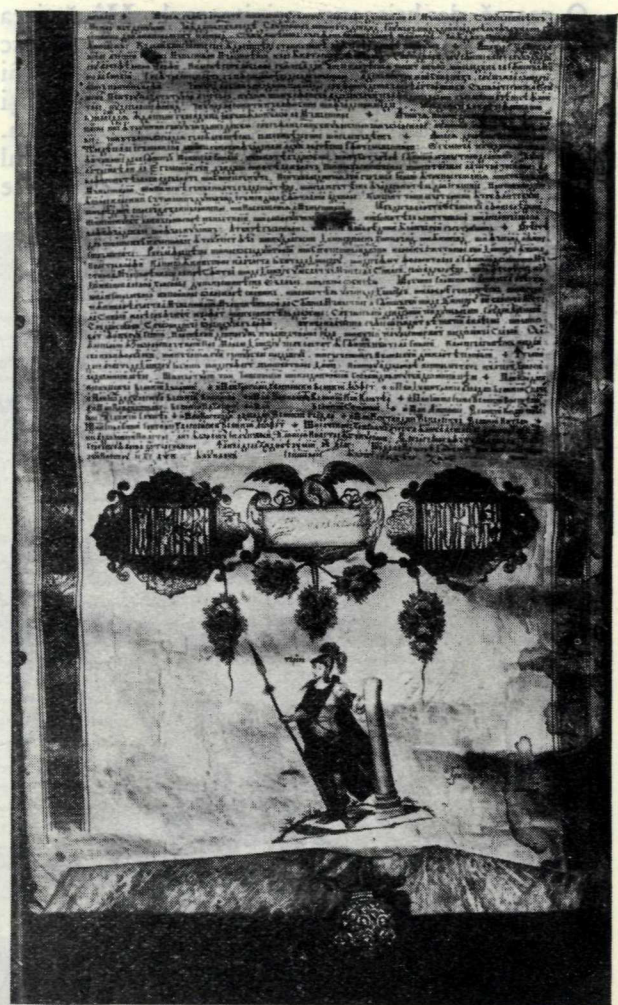
Anul 7063: s'a împodobit crucea sculptată în Valahia: — și a împodobit-o Despina Elena; Dumnezeu s'o ierte.

¹⁾ Fuseseră scoase în vânzare la Constantinopol, de unde un patriot grec, Theodor Mavrogordat, le-a cumpărat, dăruindu-le apoi Muzeului Atenian.

Deschid apoi o evanghelie în pergament, cu-

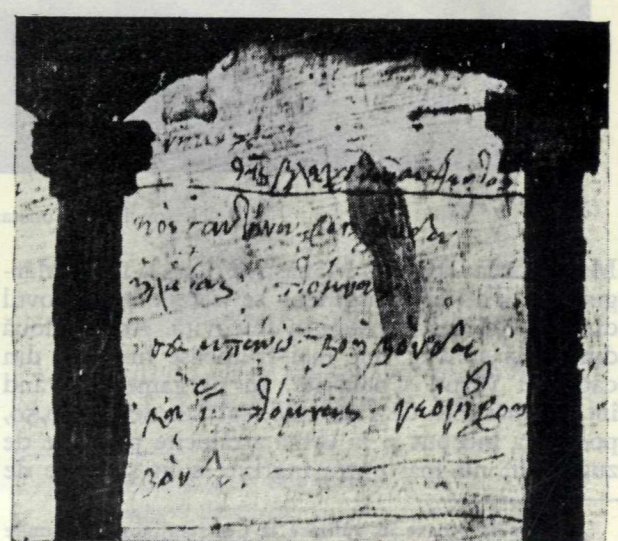
Incetul hrisovului lui Nicolae Mavrocordat din 1724

Sfârșitul hrisovului lui Nicolae Mavrocordat

Hrisovul lui Radul Leon din 1667

Nume de Voevozi români pe triptihul din Macedonia

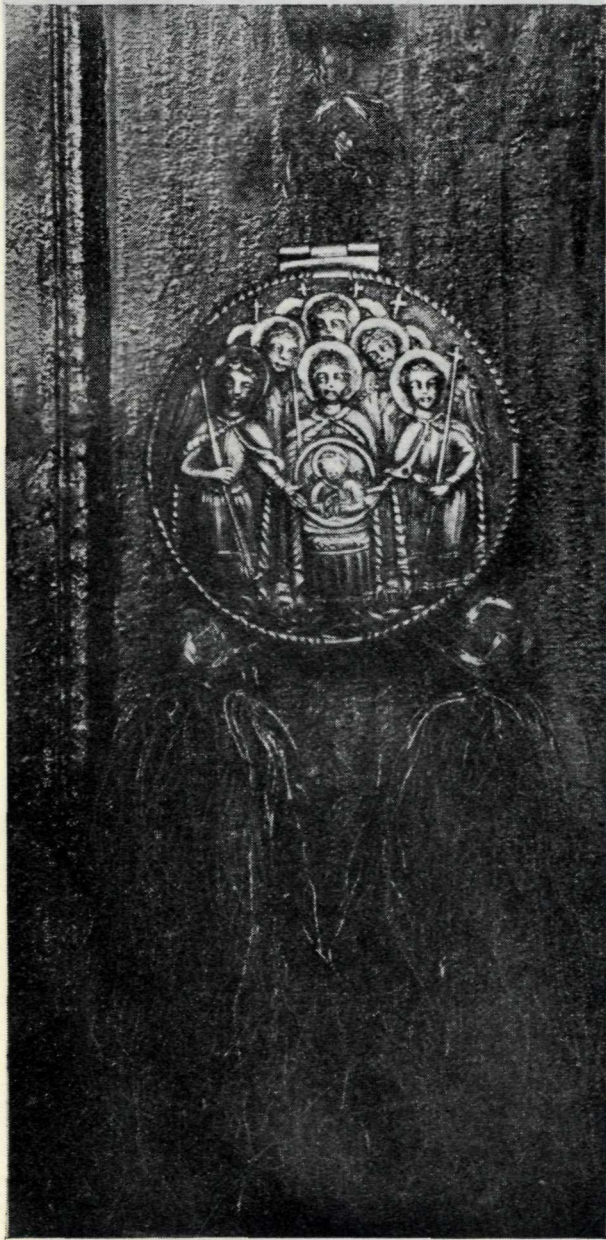
ICOANA SFÂNTULUI ATANASIE DELA MĂNĂSTIREA LAVRA, MUNTELE ATHOS.
DĂRUITĂ DE VLADISLAV VEOVOD

(După o reproducere a picturului D. Yoldassi, trimis într'acest scop de Marcu Beza la Sfântul Munte)

prinzând 663 pagini, toate scrise grecește, afară de una singură slavonească ce ne spune pe larg:

In numele Tatălui și Fiului și sfântului Duh. In zilele evlaviosului Io Eremia Moghila Voevod, Domn al Țării Moldovei, tetravanghelul acesta l-a legat și aurit banul Grigore Crăciun, Mare Vornic; fiu al repozatului Mathei Crăciun, Mare Vornic; și l-a dat strălucitei Mânăstiri

nezeu Fecioarei Marii, întru mântuirea sufletească a părinților și iertarea păcatelor sale. Iar preoții, diaconii și frații zisei sfinte mânăstiri

Teaca de argint ce închide pecetea hrisovului lui Nicolae Mavrocordat

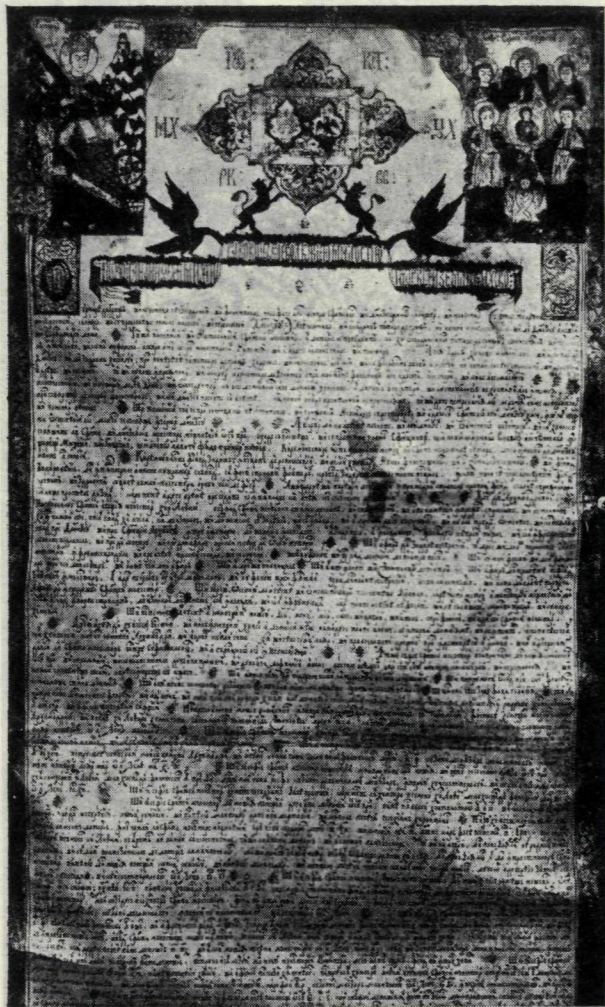
Vatoped, care este la sfântul Munte și unde-i biserica Vestirii Preasfintei Născătoare de Dum-

Teaca ce închide pecetea hrisovului lui Constantin Racoviță

năstiri să le scrie numele în marea carte de pomenire; și la vecernia Adormirii Prea sfintei Născătoare de Dumnezeu Fecioarei Marii să facă rugăciuni și colivă și priveghiu de toată noaptea; și în dimineața Adormirii Născătoarei de Dumnezeu să facă slujbă și iarăși colivă. Să se roage lui Dumnezeu până ce va fi pe veci strălucita mânăstire. Și dacă va îndrăzni cineva

să calce aceste hotărîri ale noastre să aibă a răspunde înaintea înfricoșatului scaun al lui Hristos despre toate păcatele lor. Cine îl va vinde și cumpăra să fie afurisit de Domnul Dumnezeu și de Preasfânta Mamă și de sfinții

Inceputul hrisovului lui Constantin Racoviță din 1751

Părinți ai Niceii și de cei patru evangheliști Matei, Marcu, Luca și Ioan, și de toți sfinții, și să aibă loc împreună cu necredincioșii și cu ofurisitul Arie și ai săi. In anul 7107, luna Decembrie.

La stânga acestei inscripții se arată trei roto-coale roșii, legate între ele. Înăuntrul fiecăruia de sus în jos citesc la rând:

Mathei și Maria;
Banul Grigorie, Mare Vornic
și Doamna Anghelina;
Fratele său Teodor și Ioan.

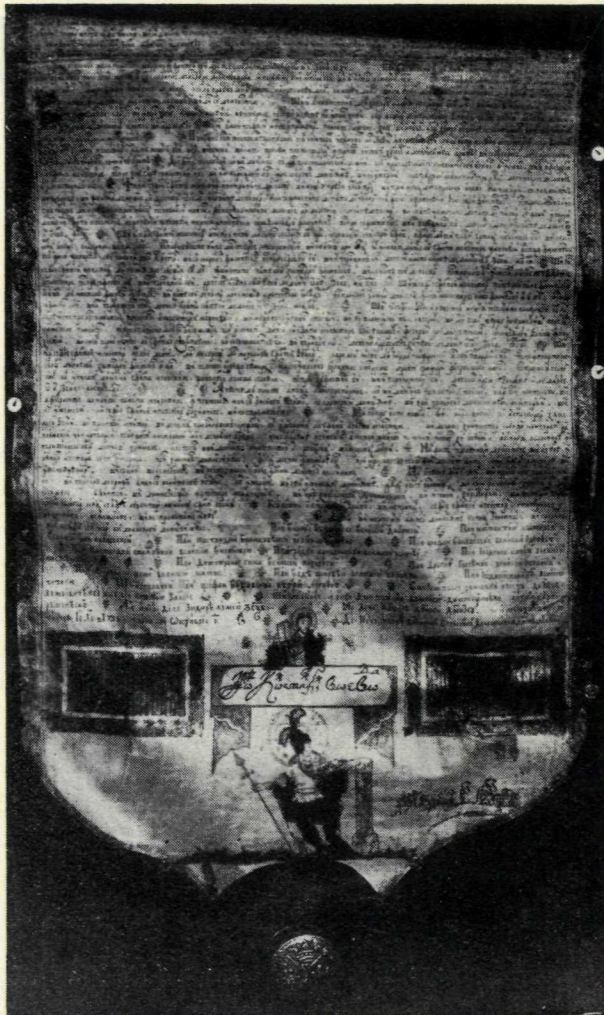
Mai găsesc în biblioteca Muzeului Național și manuscrisul unei comedii grecești ¹⁾ cu titlul:

ALEXANDRU VODĂ

Cel fără conștiință

Comedie scrisă de cineva nenumit
în anul 1785

sau după alții de Gheorgachi Suțu, nepotul
lui Mihail Voivoda Suțu ²⁾.

Sfârșitul hrisovului lui Constantin Racoviță

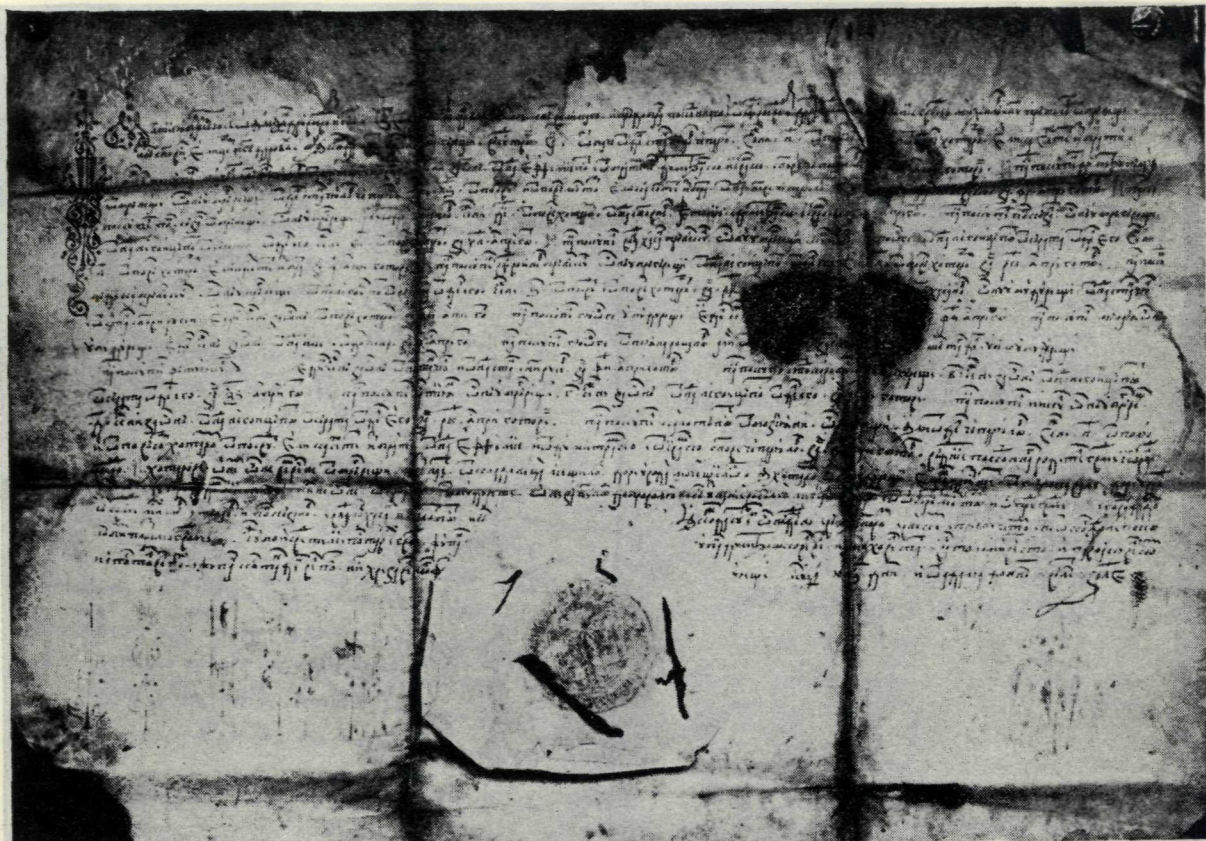
Din înșirarea personagiilor: Alexandru Vodă, Domnul Moldovei; Zafiru, Doamna sa; spătarul

¹⁾ Codicele No. 1328. Vezi N. Iorga: *Istoria Literaturii Române*, vol. II, p. 77. Comedia e pomenită și de d. D. Russo în *Studii și Critice*, Buc. 1910, pp. 104—105.

²⁾ *Αλεξανδρο-Βόδας

ὁ ἀσυνείητος
Κωμωδία συντεθεισα παρὰ τινος ἀκατονομάστου
ἐν ἔτει αψηπε (= 1785).

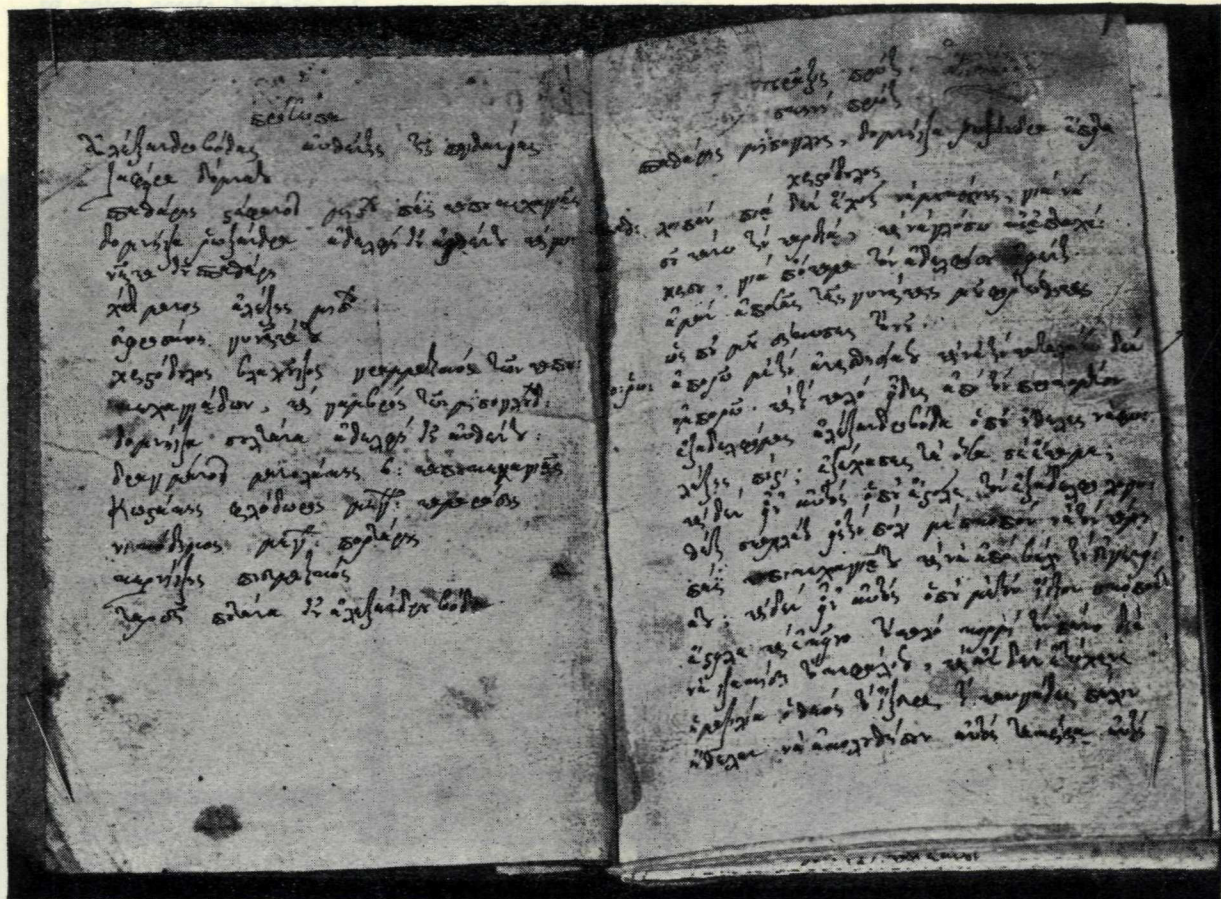
ἢ παρ' ἄλλοις Γεωργάκη σούτζου ἀνεπιού
Μηχαήλ βοεβοδα σούτζου.

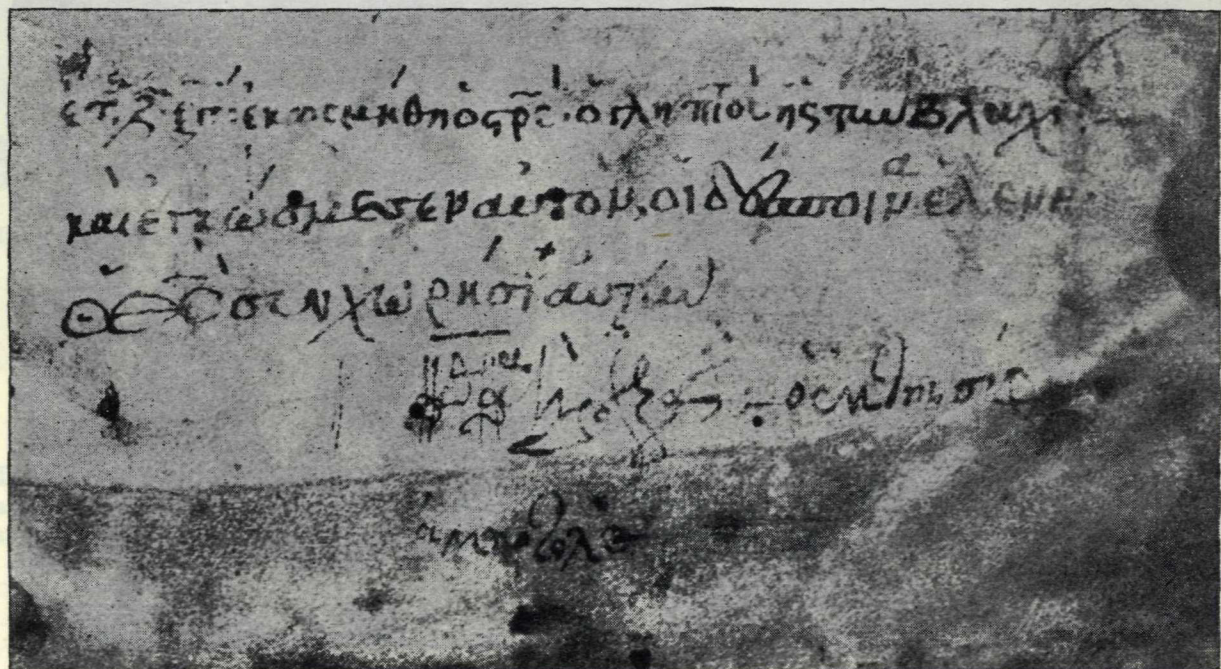
Hrisovul Voevodului Alexandru al Valahiei din 1629

Directorul și Secretarul Muzeului Etnografic din Atena (la dreapta Directorului, M. Beza)

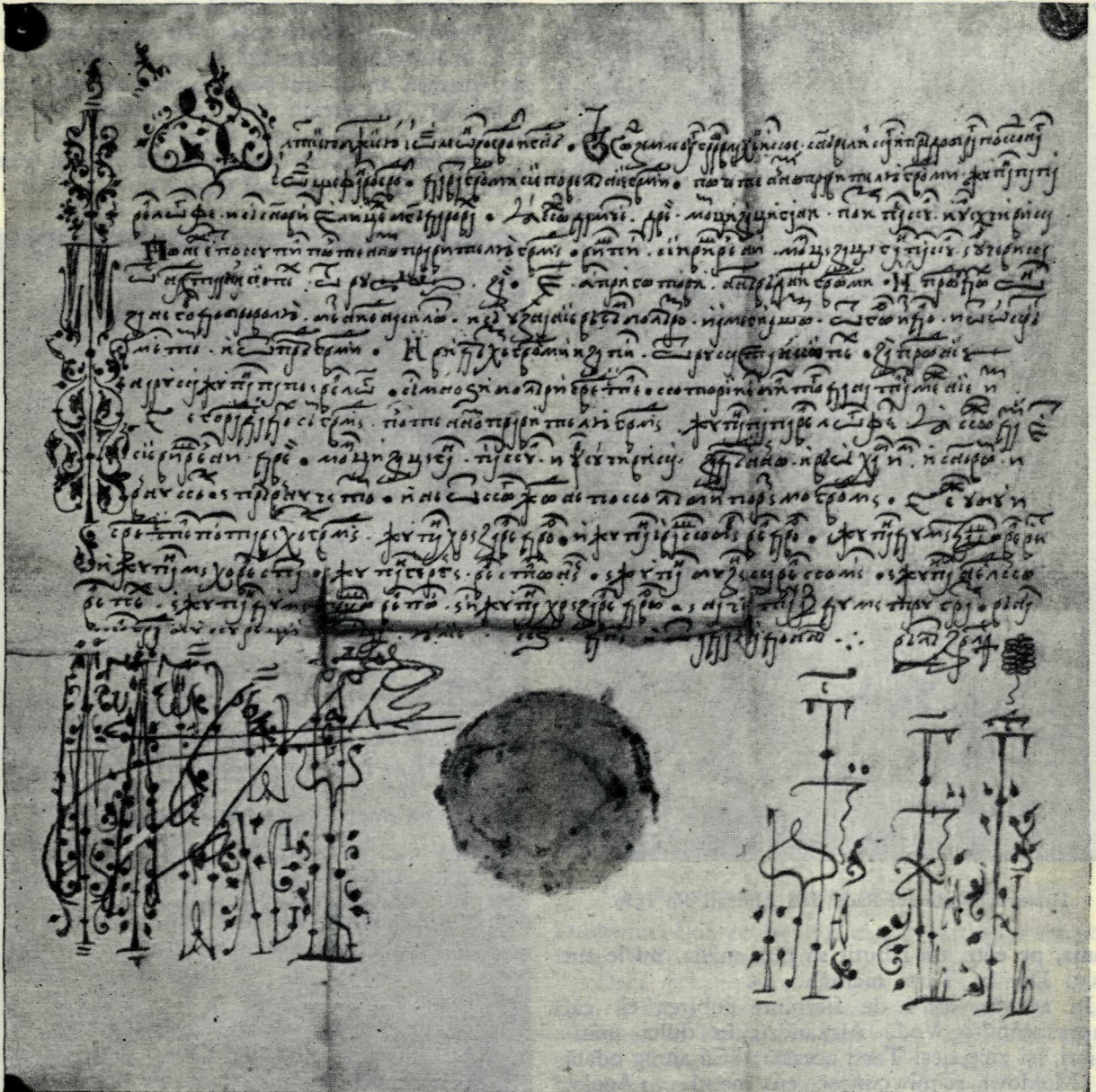
Două pagini: Personagiile și începutul comediei grecești despre Alexandru Vodă, 1785

Insemnarea despre o cruce trimisă din Valahia

Ștefan; Domnița Roxandra, sora Domnului și soția spătarului; Hatmanul Alexe; Eufrosina, soția sa; Hristodul Vlahuț, secretarul capuchehaealelor și ginerele Domnului etc. — se poate înțelege însemnătatea acestei comedii în manuscris, pentru noi. E o prețioasă oglindă a stării de spirit fana-

are de ginere pe Hristodul — ceea ce n'o împiedică totuși de a-i fi și amantă. Acești doi împreună caută a stoarce pe Vodă Alexandru. Grăește Roxandra către Hristodul:
« Cumpărăm noi ieftin și apoi încărcăm pe cât putem mai mult ».

Hrisovul lui Leon Tomșa din 1631

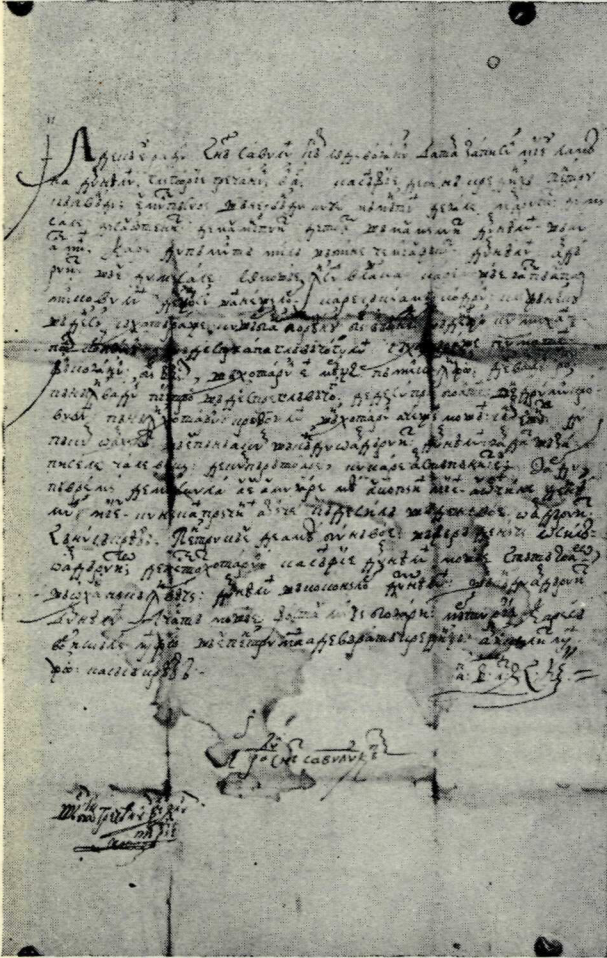
riotece în acel timp. Ceea ce cunoaștem dintr'nume documente și descrieri, aci prindem oarecum mai intim și mai de-a-dreptul.

Alexandru Vodă e gata să plece din Constantinopol, spre a lua în primire scaunul Moldovei. Sora sa Roxandra, care-i soția spătarului Ștefan,

Intr'acest scop măgulesc în toate chipurile pe Vodă, sprijinindu-i chiar dorința de a-și părăsi soția, Doamna Zafiru, în schimbul unei femei de moravuri ușoare, zisă Tarsi. Aci mai intră în joc un alt personajiu, Filodor Cămărașul. El are grijă de Tarsi, el o duce noaptea în iatacul lui Vodă

Alexandru, spunându-i: « Moare, se prăpădește după Măria-ta! » Vodă însuși e convins. Mărturisește:

« Câte femei am cunoscut eu, nu cred să le fi întâlnit în vis alții. Când eram în Rusia, fiecseară luam câte una. Apoi, venind în Vlahobog-

Hrisovul Domnului Radu dela Afumați din 1529

dania, pe câte am izbutit să pun mâna, nu le-am lăsat. Dar ca Tarsi niciuna... ».

În adevăr, așa-i de fierbinte iubirea ei, că, impresurând-o Vodă Alexandru în dulci mângâieri, își zice sieși Tarsi aceasta: « Să ajung odată în Moldova și-mi cunosc eu rostul... Acolo, precum bărbaiții găsec femei multe, astfel și femeile găsec bărbaiți câți vor ». Vodă Alexandru îi laudă pe Filodor:

« Nu-ți pot spune cât îi datoresc, că-i credincios, liniștit și tănuitor ». Tarsi aparte:

« Oh, ce răs nu mă apucă! Auzi, credincios, liniștit și tănuitor; și de-ar ști oare că, precum oamenii mari au pe careva să le încerce mâncarea și băutura, așa și Vodă îl are pe Filodor, care, de

nu mă încearcă el mai întâi, nu mă duce la Vodă... ».

Fizionomia lui Filodor ni se întregeste printr'o altă trăsătură din convorbirea în Actul II cu unul Nicodimos, Mare Portar, care se declară el însuși a fi armean de neam:

Nicodimos. În puțină vreme știu ce-ai să-mi ceri.

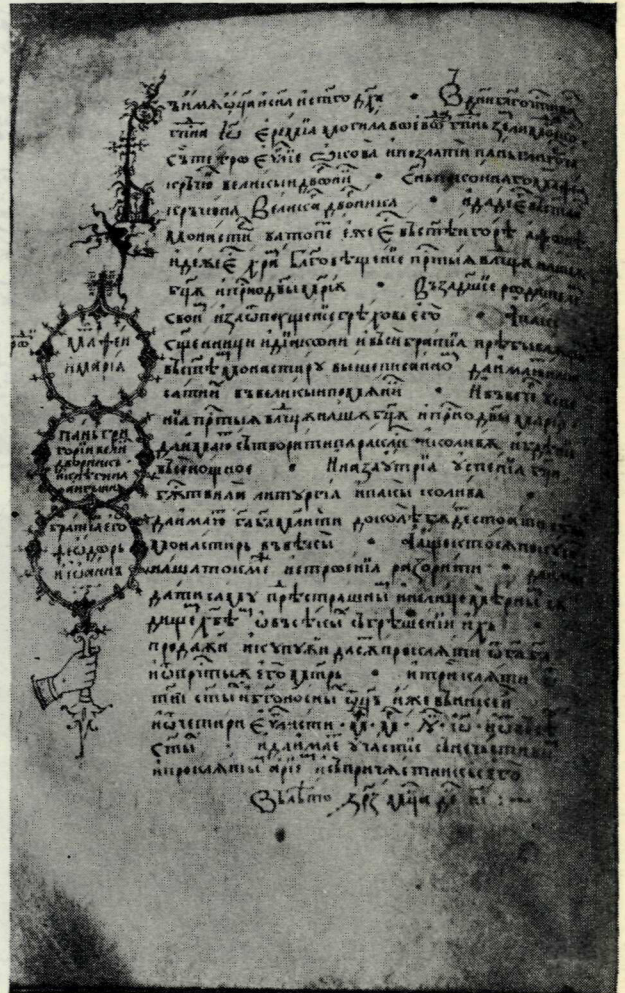
Filodor. Anume, ce am să-ți cer?

Nicodimos. Ai să mă rogi și eu am să fac nazuri, o să mă strângi de mână și eu am să-ți zic: ci stai liniștit, ci dă-mi pace, că nu merge, nu...

Filodor. De vream asta, nu găseam eu băeți plăcuți?

Nicodimos. Hei, nu găsiai! Parcă n'ai și găsit!

Filodor. Și pe cine am găsit?

Insemnarea pe Evanghelia Marelui Vornic Grigorie Crăciun, 1599

Nicodimos. Pe Mihali, că l-ai despărțit de ceilalți servitori.

Filodor. Fiindcă-i credincios...

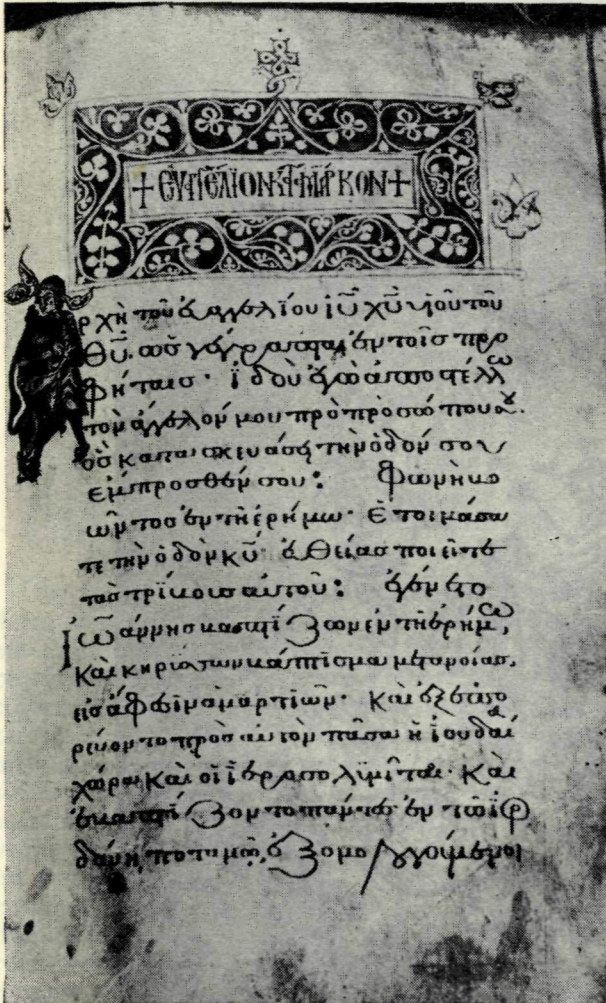
Nicodimos. Credincios... noaptea. Dar ai să

mă rogi și pe mine; tu, dacă nu încerci și pe un armean, nu se poate...

Un alt ipochimen al Curții este Dragomanul Manolachi, care, spunând că el nu-i rău de gură, că el nu poartă vorbele, totuși nu încetează a-i strecura lui Vodă: «Beizadeaua Callimachi e în adevăr cel mai mare vrăjmaș al Măriei-Voastre... Sufii, știți Măria-Voastră, ce oameni sunt... Pe Callimachi și pe Vlahi să nu-i uitați...». Iar cât despre Vodă Alexandru își are el filozofia sa. Își zice: «Care nu știe machiavelisme, nu știe nici să trăiască». «Minciuna care folosește e mai bună ca un adevăr ce strică». «Eu m'am cunoscut totdeauna pe mine însumi: n'am Dumnezeu și nici că vreau să am»... «De mi-ași scoate numai

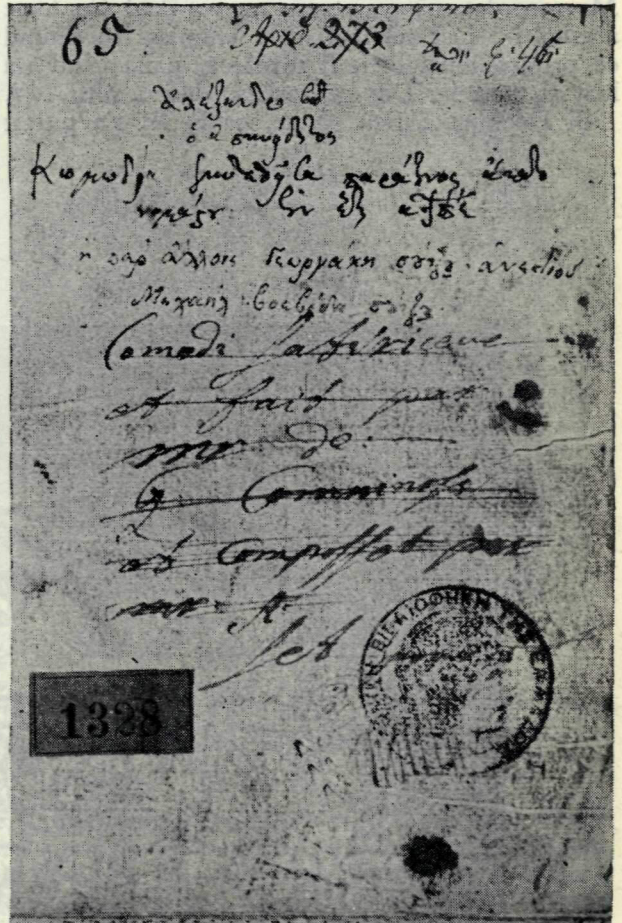
«Eu, ca să viu la Constantinopol, am omorât pe cealaltă soție a mea. Nu rămâne decât otrava. S'o duc în Moldova și o curăț apoi cu multă ușurință».

De aceea și pleacă, însărcinând pe un Duhovnic Kernitis s'o înduplece a-l urma. Ci se pare că Doamna Zafiru îi ghicește ținta și în vorbirea-i cu

Pagină din Evanghelia Marelui Vornic Grigorie Crăciun

datoria și aș pune de o parte ceva arginți, că nu stau aci o oră măcar. Europa și iarăși Europa...». Vroind a scăpa de Doamna Zafiru, nu se dă înlături nici dela crima uciderii, pe care a mai faptuit-o înainte:

Comedia grecească despre Alexandru Vodă, 1785

Duhovnicul dă pe față tot ce știe din viața trecută a lui Vodă Alexandru:

«Dacă era el om, Grigore Vodă Ghica nu-l lăsa, îl făcea ginere, precum și hotărîse. Și, ducându-se în Rusia, nu înșela pe camerista, că o va lua de nevastă, și nici nu se cununa cu fiica profesorului său, pentru ca s'o ucidă apoi cu mâinile sale.

Kernitis. Și, dacă nu era om, cum a izbutit să ajungă dragoman, să iea și domnia?

Doamna Zafiru. Tatăl meu, să fie sănătos, l-a ridicat... După omorul soției sale, întors din Moldova, prin mijlocul fățarniciei, cum a înșelat pe fel și pe tatăl meu. Și l-a pus în ambiția să-l facă ginere și să-l lase urmaș dragomaniei, până ce era să-i vină și domnia... Cine să afle

de nerecunoștința sa și să nu se cutremure! În vremea domniei Înălțimii-sale, pleacă din Moldova spre Constantinopol și, neavând mijloace, se duce în Valahia, gol de tot, fără niciun ban. Il vede Domnul și-i este milă și, după ce-l îmbracă din cap până în picioare, îi dă și cheltuiala de drum. Totuși, nu se apucă încă de lucru, și-i orânduște mazilia. Vărul său, Alexandru Vodă Mavrocordat, câte ajutoare nu i-a dat! Cu toate acestea i-a fost cel mai mare vrăjmaș. În timpul ce primea binefaceri, îl urmărea, până când i-a luat și domnia. Dar ce vorbesc despre alții... ».

Și Doamna Zafiru spune, că la fel s'a purtat

și cu tatăl ei, adăugând mai la urmă: « Să-mi dea averea și mă despart mulțumită. Cu averea mea trăesc ca o regină... ».

Aci se oprește piesa în actul III, neisprăvită. Dar, și atâta câtă este, ajunge să ne covârșească atmosfera-i de o înecăcioasă urătenie sufletească. Nu ne vine a crede, că avem înaintea-ne ființe ce au trăit în toată realitatea lor respingătoare. Piesa e interesantă și ca document al limbei grecești, mai mult levantine, vorbite atunci, pline de turcisme și de un naturalism ce coboară adesea dincolo de marginea bunei cuviințe.

MARCU BEZA

Marea pecete a lui Mihail Vodă Șuțu